

ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΜΕΤΑ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΩΝ.

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ

Ἐν Ἑλλάδι... Δρ. ν. 3.—
Ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ » » 3,50

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΕΚΑΣΤΟΝ ΦΥΛΛΟΝ

ΤΙΜΑΤΑΙ

Λεπτῶν..... 15
264—Γραφεῖον ὁδ. Ἑρμοῦ—264

Ἱερεὺς τις ἐκήρυττε ποτὲ ἐνώπιον Ἰνδοῦ ἀρχηγοῦ φοβεροῦ εἰς τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ, περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν. «Τί, εἶπεν,» ἐκπληκτος, «τί λόγια εἶναι αὐτὰ περὶ τῶν νεκρῶν; Οἱ νεκροὶ ἐγείρονται;» «Ναί,» εἶπεν ὁ ἱερεὺς, «πάντες οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται.» «Καὶ ὁ πατήρ μου λοιπὸν θέλει ἐγερθῇ.» «Ναί,» εἶπεν ὁ ἱερεὺς. «Πάντες οἱ ἐν μάχαις φονευθέντες θέλουν ἐγερθῇ.» «Ναί,» ἀπήντησεν ὁ ἱερεὺς. «Πάντες οἱ φονευθέντες καὶ καταβρωθέντες ὑπὸ λεόντων, τίγρεων καὶ κροκοδείλων θέλουν ἀναστῆθῃ;» «Ναί, καὶ θέλουν κριθῇ.» «Ἀκούσατε,» ἐβόησεν ὁ ἀρχηγὸς στρεφόμενος πρὸς τοὺς πολεμιστάς, «σεῖς φρόνιμοι ἄνθρωποι, ἤκουσαν ποτὲ τὰ ὅσα τοιαύτην εἶδον ὡς αὐτήν.» «Οὐδέποτε,» ἀπήντησαν ἐκεῖνοι. Ὁ ἀρχηγὸς τότε ἐστράφη πρὸς τὸν ἱερέα καὶ εἶπε, «Πάτερ σὲ ἀγαπῶ πολὺ ἀλλ' οἱ λόγοι σου περὶ ἀναστάσεως εἶναι παραπολὺ μεγάλοι δι' ἐμέ. Δὲν ἐπιθυμῶ ν' ἀκούσω περὶ ἀναστάσεως πάλιν τῶν νεκρῶν. Οἱ νεκροὶ δὲν δύνανται ν' ἀναστῇσιν οὐδέποτε θέλουν ἀναστῆ.» «Καὶ διατί,» εἶπεν ὁ ἱερεὺς. «Ἐφόνευσα τοὺς χιλίους μου, θέλουν οὗτοι ἀναστῆθῃ.» Ἡ σκέψις μόνον τὸν κατετάραττεν. Εἶναι μεγάλη καὶ φοβερὰ σκέψις ὅτι θέλομεν ἐντύχει πάλιν πᾶσιν ἐκεῖνοις τοὺς ὁποίους παρημελήσαμεν, ἠδικήσαμεν ἢ κατεστρέψαμεν.

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ

Α'.

Αἱ ἀρχαιόταται ὑψηλαὶ σχολαὶ δὲν καθιδρύθησαν δαπάνῃ ἡγεμόνων ἢ κυβερνήσεων, ἀλλ' ἐσχηματίζοντο αὐτόματοι. Ἐν εἰς πόλιν τινα μετέβαινεν ἐπιφανὴς διδάσκαλος, παρηκολούθουν αὐτὸν πολλοὶ μαθηταὶ ἐκ ταύτης δὲ τῆς σχέσεως ἐγεννᾶτο ἀκολούθως ἀλληλοδιάδοχος σειρὰ διδασκάλων. Κατὰ τὸν μεσαιῶνα, ὁπότε ἦσαν ὀλίγα καὶ δυσεύρετα τὰ βιβλία καὶ ἐπομένως ἡ προφορικὴ διδασκαλία ἦτο σχεδὸν τὸ

μόνον μέσον πολυμαθείας, ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐνέργεια τῶν Πανεπιστημίων ἦτο μείζων ἢ σήμερον, καὶ ἐπειδὴ ἦσαν ὀλίγα, ὑψηλότερον καὶ εὐρύτερον τὸ κλέος αὐτῶν. Ἐσπούδαζον τότε πλείονα καιρὸν ἢ σήμερον, πολλοὶ δὲ τῶν τελειοφοίτων ἕνεκα τῆς ὥριμου αὐτῶν ἡλικίας ἔφερον τὸν βαθμὸν καὶ τὰ ἀξιώματα αὐτῶν μετὰ πλείονος ὑπολήψεως, ἢ οἱ σπουδασταὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων.

Β'.

Αἱ πόλεις ἐν αἷς πρῶτον συνέστησαν Πανεπιστήμια ἦσαν τὸ Σάλερνον, οἱ Παρίσιοι καὶ ἡ Βονωνία. Καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ πόλει ὑπῆρχε σχολὴ ἱατρικῆς, ἐν τῇ δευτέρᾳ σχολὴ θεολογίας καὶ φιλοσοφίας καὶ ἐν Βονωνίᾳ σχολὴ νομικῆς. Διότι κατ' ἀρχὰς δὲν ἐδιδάσκοντο πᾶσαι αἱ ἐπιστήμαι ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ παιδευτηρίῳ, ἀλλὰ τινὲς ἐξ αὐτῶν τὸ δὲ ὄνομα Πανεπιστήμιον (universitas) δὲν ἐνόουν τότε ὡς σημαῖνον σχολὴν πάντων τῶν μαθημάτων, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς σχολὴν τελειοποιῶσαν εἰς ὕψιστον βαθμὸν τὸν ἐν αὐτῇ φοιτῶντα. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ κατὰ τὰς ἑκατονταετηρίδας τοῦ μασαιῶνος συνήθης ἔκφρασις γένικη ἢ σπουδὴ ἀναφέρεται μόνον εἰς τὴν ἑκτασιν τῆς ἐνεργείας τοῦ παιδευτηρίου καὶ οὐχὶ εἰς πάσας τὰς ἐπιστήμας. Ἐκ τῶν τριῶν δὲ τούτων πρώτων πανεπιστημίων τὰ τελευταῖα δύο ἥσκησαν μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τῆς Εὐρώπης καὶ ἐχρησίμευσαν ὡς πρότυπα καὶ παραδείγματα εἰς πολυάριθμα μεταγενέστερα πανεπιστήμια. Τὸ τῶν Παρισίων ἐγένετο παράδειγμα εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ Γερμανίαν, πάντα δὲ τὰ λοιπὰ πανεπιστήμια τῆς Γαλλίας, Ἰταλίας καὶ Ἰσπανίας ἐσχηματίσθησαν κατὰ μίμησιν τοῦ τῆς Βονωνίας.

Γ'.

Τὸ ἔτος τῆς συστάσεως τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βονωνίας δὲν δύναται νὰ προσδιορισθῇ ἀκριβῶς, καθὼς οὐδὲ τῶν ἐτέρων δύο. Οἱ Ῥωμαῖκοι νόμοι δὲν

ἐξέλιπον ποτὲ ὁλοσχερῶς ἐκ τῆς Ἰταλίας· μετεχειρίζοντο αὐτοὺς εἰς τὰ δικαστήρια, τοὺς ἡρμήνευον διὰ συγγραφῶν καὶ τοὺς ἐδίδασκον διὰ στόματος· ἀλλ' ἡ γνῶσις καὶ ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῶν ἦσαν ἀτελεῖς, μέχρις οὗ ἡ ἐξημέρωσις, ἡ ὑλικὴ εὐημερία, ἡ ἰσχύς, ἡ δημοκρατικὴ μορφή, εἰς ἣν ὑψώθησαν κατὰ τὴν δωδεκάτην ἐκατονταετηρίδα αἱ Λομβαρδικαὶ πόλεις, ἐχρηιάσθησαν βασιμωτέραν καὶ τελειωτέραν σπουδὴν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου. Τοῦτο ἐγένετο ἐν Βονωνίᾳ, πρῶτος δὲ ἐπιφανὴς καθηγητὴς τῆς ἐκεῖσε νομικῆς σχολῆς διετέλεσε Ἰονέριός τις ἀποβιώσας τῷ 1140. Ὁ αὐτοκράτωρ Φρειδερίκος Α' διὰ νόμου ἐκδοθέντος ἐν ἔτει 1158 ἀπένειμεν εἰς τὴν σχολὴν ταύτην πολλὰ προνόμια, δι' ὧν ἰδίως ἐπροστατεύοντο οἱ φοιτηταί, ἔτι δὲ καὶ τὸ δίκαιον τοῦ δικάζεσθαι ὑπὸ ἰδίου δικαστηρίου. Ἐν γένει δὲ ἡ τε πολιτικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία ἐχορήγησεν πολλὰ προνόμια καὶ εἰς τοῦτο καὶ εἰς ἄλλα πανεπιστήμια. Οἱ φοιτηταὶ ἦσαν ἀπηλλαγμένοι πάσης πρὸς τὴν πολιτείαν εἰσφορᾶς, καὶ μολοντί, ἐπειδὴ συνηριθμοῦντο μετὰ τοῦ ἱερατείου, πολλοὶ τῶν φοιτητῶν διέφευγον τὰς σκληρὰς ποινὰς τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, οὐχ ἥττον καὶ οἱ Πάπαι διετάσσον νὰ μὴ γίνεσθαι κατ' αὐτῶν αὐστηρὰ ἡ τῆς ἐκκλησίας δικαστικὴ ἀπόφασις. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ διαστήματος νομοδιδασκάλου Ἀζου, ἀκμάσαντος περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐξ ὅλων τῶν χωρῶν προσελθόντων φοιτητῶν ἀνῆρχετο εἰς δέκα χιλιάδας. Οἱ φοιτηταὶ ἀπετέλουν τὴν κυρίως κοινωνίαν καὶ ἐξ αὐτῶν ἐξελέγοντο οἱ ἄρχοντες τῆς πόλεως. Οὐδόλως δὲ παράδοξον τοῦτο, διότι μέγα μέρος τῶν τότε σπουδαστῶν ἦσαν ἄνδρες τὰ πρῶτα φέροντες ἐν τιμαῖς καὶ ἀξιώμασιν ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι, καὶ μόνον ἐκ φιλομαθείας ἀπήρχοντο εἰς τὴν ἀπορροακρυσμένην Βονωνίαν. Πρὶν ἀκόμη σχηματισθῶσι τὰ λοιπὰ τοῦ πανεπιστημίου συστήματα διηροῦντο οἱ ἐκεῖ σπουδασταὶ ὡς ἐκ τῆς χώρας εἰς δύο, δηληδὴ εἰς τοὺς ἐντὸς τῶν ὁρέων καὶ τοὺς ἐκτὸς τῶν ὁρέων. Καὶ πάλιν οἱ μὲν προήρχοντο ἐκ δέκα καὶ ἑπτὰ ἐθνῶν, οἱ δὲ ἐκ δέκα καὶ ὀκτώ. Πρῶτος ἄρχων τοῦ πανεπιστημίου ἦτο ὁ Διευθυντὴς ἡ ὅπως καλοῦμεν αὐτὸν σήμερον ὁ Πρύτανης. Ἵνα δὲ λάβῃ τις τὸ ἀξίωμα τοῦτο ὄφειλε νὰ ἦναι φοιτητὴς (ἀπαντῶνται ὁμῶς καὶ καθηγηταὶ λαβόντες τὸ ἀξίωμα τοῦ Πρυτάνεως), ἄγαμος, εἰκοσιπενταετὴς τὴν ἡλικίαν, καὶ τουλάχιστον νὰ διήκουσεν ἐπὶ πενταετίαν νομικὰ μαθήματα. Τὸ ἀξίωμα ἦτο ἐνιαύσιον, κατὰ δὲ τὸν βαθμὸν, ἐξαιρουμένου τοῦ ἐπισκόπου τῆς Βονωνίας, ἐπρωτιμᾶτο πάντων τῶν ἐπισκόπων καὶ ἀρχιεπισκόπων.

Δ'.

Οὐδὲν ἕτερον πανεπιστήμιον διετήρησε τόσον χρόνον τὸ κλέος του, οὐδὲ ἐπέδρασε τῶσον ἰσχυρῶς ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς πολιτείας, ὅσων τὰ τῶν Παρισίων. Καίπερ εἶναι ἀβεβαία ἡ γνώμη συγγραφῶν τινῶν ἀξιούντων, ὅτι αὐτὸ ἦτο ἔργον Καρόλου τοῦ Μεγάλου, εἶναι οὐχ ἥττον ἀρχαιότατον. Κατὰ τὴν δωδεκάτην ἐκατονταετηρίδα ἐδίδασκον ἐν αὐτῇ ἐπι-

φανεῖς καθηγηταὶ τῆς Θεολογίας καὶ φιλοσοφίας, ἐξ ὧν ἐπιφανέστατος πάντων ὑπῆρξεν Πέτρος ὁ Λομβαρδὸς ἀποβιώσας κατὰ τὸ 1164. Τὸ αὐτογράμμα αὐτοῦ ὀνομαζόμενον *libri sententiarum* περιέχει σύστημα Θεολογίας, ὅπερ ἐπὶ πολλὰς ἐκατονταετηρίδας ἐγένετο βᾶσις τῆς διδασκαλίας τῆς Θεολογικῆς ἐπιστήμης. Ἡ διὰ τῆς τοῦ τῶν Παρισίων πανεπιστημίου ἦτο ἀντίθετος τοῦ τῆς Βονωνίας. Διότι ἐκεῖ πάντα ἡ ἐξουσία διετέλει εἰς χεῖρας τῶν διδασκάλων, καὶ οἱ μαθηταὶ ὤφειλον εἰς αὐτοὺς ἀπόλυτον ὑπαταγὴν. Οἱ μαθηταὶ ἐσωφρονίζοντο ὑπὸ τῶν διδασκάλων καὶ οἱ πταίσται ἐκ τούτων ἐμαστιζόντο εἰς τὴν γυμνὴν ῥάχιν ἐνώπιον τοῦ Πρυτάνεως. Οὐχ ἥττον οὔτε ἐξ αὐτοῦ οὔτε ἐξ ἄλλων πανεπιστημίων ἔλειπον ταραχαί, διενέξεις πρὸς τοὺς πολίτας καὶ μεταναστεύσεις τῶν σπουδάζοντων. Ὁ φόβος δὲ τῶν μεταναστεύσεων τούτων καθίστα πολλὰκις τοὺς διδασκάλους ἐπισεικείς εἰς τὰ τῶν μαθητῶν παραπτώματα. Τὸ πανεπιστήμιον τοῦτο ἦτο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους λαμπρὸς φωστὴρ θαυσιλῆ διαχέων τὰ φῶτα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς γνώσεως εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ζόφου τῆς ἀμαθείας κεκαλυμμένην ἑσπερίαν καὶ ἐξ αὐτοῦ τὸ πρῶτον ὑψώθησαν φωναὶ κατὰ τῶν καταχρήσεων τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας καὶ διαμαρτυρίαι κατὰ τῆς ἀκολασίας τοῦ παπισμοῦ.

Λίαν ἐνωρίς ἐπίσης συνέστησαν καὶ διέλαμψαν καὶ δύο ἐν Ἀγγλίᾳ Πανεπιστήμια, τὸ τῆς Κανταβρυγίας καὶ τὸ τῆς Ὁξωνίας, ἀλλὰ περὶ αὐτῶν πραγματευθῆσόμεθα ἐν προσεχεῖ φύλλῳ, ὅτε βραχέα τινα καὶ περὶ τοῦ ἡμετέρου πανεπιστημίου λέξομεν.

ἩΘΗ ΚΑΙ ΕΘΗ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Οἱ ἀναγνώσται τῆς «Ἀθηναΐδος» μετ' εὐχαριστήσεως, πιστεύομεν, θέλουσι διεξέλθει τὴν κατωτέρω περιγραφὴν τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων τῶν ἀρχαίων ἡμῶν προπατόρων καὶ ἰδίως τῶν Ἀθηναίων, ἀπανθίζομένην ἐκ τοῖς ὑπὸ τῆς κ. Π. Γώγου ἐν Σμύρῃ ἐκδιδομένης «Παγκοσμίου ἱστορίας».*

Λίαν πρωτὶ, ὅτε ἐλάλουν οἱ ἀλέκτορες, κατήρχοντο ἐκ τῶν ἀγρῶν οἱ χωρικοὶ τῆς Ἀττικῆς εἰς τὴν πόλιν (τὰς Ἀθήνας) μετὰ τῶν τροφίμων, κραυγάζοντες καὶ τραγωδοῦντες· ἀκολούθως ἠνοίγοντο τὰ καπηλεῖα καὶ παντοπωλεῖα καὶ κατ' ὀλίγον ἐπληροῦντο αἱ ἀγυαὶ ἀνθρώπων· ὁ θόρυβος ἤρξε. Καὶ ἄλλοι μὲν ἐπορεύοντο εἰς τὰς ἐργασίας αὐτῶν καὶ ἄλλοι διεσκορπίζοντο εἰς τὰ διάφορα δικαστήρια. Ὡρας τινὰς πρὸ τῆς μεσημβρίας καὶ τὸ ἐσπέρας πρὸ τοῦ δείπνου περιεπάτουν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἰλισσοῦ καὶ περὶ τὴν πόλιν, ἐνθα ἦτο καθαρὸς ὁ ἀῆρ καὶ τερπναὶ θέαι. Τὸ πλεῖστον μέρος ὁμῶς τῶν πολιτῶν συνέτρεχεν εἰς τὴν ἀγοράν· ἐκεῖ ἦτο τὸ βουλευτήριον καὶ τὸ δικαστήριον.

* Ἱστορίαι τῶν Ἀνθρωπίνων Πράξεων ἀπὸ τῶν ἀρχαιότατων χρόνων μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ὑπὸ Κ. Μ. Κούμα. Ἐκδίδονται τὸ δεῦτερον διασκευασθεῖσαι ὑπὸ Π. Γώγου. Ἐν Σμύρῃ 1880. Τομ. Α' καὶ Β'.